

Spreewald: Na kole za slovanskými kořeny

Marian S Sucha

Spreewald: vodní krajina nedaleko našich hranic. Proslavily ji okurky, Lužičtí Srbové, uhelné doly a především jedinečná příroda.

„Fahren sie immer der Gurke nach!... – stále za tou okurkou!...“ Těmito slovy nás vyprovází na cestu paní Starick, naše hospodská z penzionu v Lübben. Zpočátku z nás byla trošku překvapená, vždyť zde se to hemží hlavně německými turisty. Naše volba pro spreewaldskou vodní krajinu, v různých směrech

zajímavou, padla mimo jiné proto, že nás paní z informačního centra přesvědčila jejími lákadly: zámky, staroslovanské hrady, statky, mlýny a starobylá městečka nebo kvetoucí parky... „To vše je zde pro Vás. Nejsme daleko a máme navíc stovky kilometrů kvalitních a nenáročných cyklostezek...“ To nás přesvědčilo.

Naše dnešní trasa je částí „Okurkové cyklostezky“ a tvoří ji asi 60kilometrový okruh mezi městy Lübben a Burg. Stezka je dobře asfaltovaná a rovná jako dlaň, sluníčko si poskakuje mezi oblaky, prostě pohoda. Šlapeme úzkou alejí, po které následují zeleninová pole, pak louky, na kterých se v typických kupách suší seno. Omezují je kanály, lemované olšemi. V jejich vodě se zrcadlí typické dřevěnice. Jsou vymalované, až kýčovitě upravené s hezkými zahradami. Je víkend, v hospůdkách u vody je živo, po kanálech plují kajaky, kanoe a tradiční ploché pramice s rozveselenými výletníky. Z dálky zazní dechovka, je slyšet zpěv a přípitky... Náš první dojem: na vodě i na suchu, ve Spreewaldu je veselo...

Do Lübben (Lubin), lázeňského města, kterému zde také říkají „Brána Spreewaldu“, jsme dorazili již včera a měli tudíž možnost se trochu otrkat v této zvláštní krajině. Lübben má řadu pozoruhodností, mezi nimiž je kostel z 15. stol., zbytky opevnění a (původně vodní) zámek ze 14. stol. Nachází se v něm městské a regionální muzeum. Na nově založeném zámeckém ostrově s turistickým centrem a přístavem loděk, kterému se zde všude říká „Kahnhafen“, jsou hezké stezky, kde najdou zejména děti spoustu možností k zajímavé a dobrodružně-naučné zábavě. Jsou zde pro ně připravené lanovky a síťové mosty nebo lezecké trasy, které jim nabízí pohled na Spreewald z jiné perspektivy.

Ta naše je zatím z asfaltové stezky po hrázi, která vede přes močálovitě území *Barzlin*. Volavky a čápi loví v bažinách. První zastávkou je okresní město

Lübbenau

(Lubnchow), srdce Spreewaldu. Se svým starým městským jádrem s barokním kostelem St. Nikolai, dvoupodlažními hrázděnými domy, zámekem s oranžerií a krásným parkem se město stalo již před 125 lety nejoblíbenějším východiskem pro výlety do této pohádkové přírody. V impozantní budově v centru města, kde kdysi sídlila policejní stanice s věznicí nebo později radnice, je dnes muzeum Spreewaldu. Po několika kilometrech podél polí a tradičních záhonů se zeleninou, a hlavně okurkami, které naši stezce daly jméno, vjíždíme do Lübbenau-Lehde (Lědy). Vítá nás skanzen s atmosférou 19. století: dřevěnice jsou pokryty rákosovými střechami, na statcích potkáváme dívky v srbských krojích a u vody mladíci čekají na zákazníky, aby je svezli na velkých pramicích („Kahn“). Při troše pozornosti jsou slyšet slova a věty, které zní povědomě... Srbština je zde uznaným jazykem, kterým mluví několik desítek tisíc obyvatel, a také nápisy jsou dvoujazyčné, přesně jak si to EU norma přeje. „Kahn“, toto ve Spreewaldu klíčové slovo, je zde i dnes každodenním dopravním prostředkem, který používá listonoš, městská správa pro odvoz odpadků a příležitostně také hasiči. Theodor Fontane, velký německý spisovatel a milovník Spreewaldu, přirovnal Lübbenau k selským Benátkám...

Přes můstek nad zelení lemovaným kanálem a kolem domků z rudých cihel jedeme do Leipe (Lipje).

Tato památkově chráněná vesnice, až do roku 1936 dosažitelná jenom po vodě, je známá pro svůj len a tkalcovny. V doprovodu žabího orchestru projíždíme kolem kanálů. Voda charakterizuje tento region. Nádherné, někdy až jedinečné krajiny lemují bohatě rozvětvenou vodní sítí se svými bezpočetnými jezery, řekami, proudy („Fliesse“) a kanály.

Po asi 5 km naši cestu kříží obrovský dřevěný vůl. Táhne pluh, za ním silueta dřevěného hradu s vodním příkopem. Oznamují, že na nás čeká velký slovanský zážitek, nad kterým by mohli jak Jan Kolár, tak i Alois Jirásek jenom jásat: slovanský hrad Raddusch (Raduš). Za časů NDR tady byla povrchová těžba hnědého uhlí (ano, i to patří k této oblasti!). Jednoho dne v roce 1984 vybagrovali s uhlím také něco, co připomínalo zbytky hradu. Nebyl jediným, který zde v Lužici stál, ale po zrušení těžby a revitalizaci po r. 1990 dostal dnešní tvary a chlubí se tím, že je jediným lužickým hradem zrekonstruovaným na původním místě. Jeho dřevěná fasáda je jenom kulisou, za kterou je především beton: restaurace a muzeum archeologie hnědého uhlí. Nechybí ani staroslovanský folklór, jak zde možná existoval nebo spíš jak si jej dnešní srbští potomci představují.

Vetschau (Wětošow) nás vítá hezkým zámeckým parkem a Čapím centrem s pozorovatelnou. Nutno dodat, že přesto, že se na zámku o víkendech konají četné sňatky, čápi k nadprůměrné porodnosti v regionu nepřispívají.

Po dalších asi 9 km přijíždíme do historického lázeňského městečka **Burg** (Borkowy). Jeho roztroušená osídlení se statky jej řadí mezi největší obce v Německu. Hezky jako na dlani jsou vidět z vysoké Bismarckovy věže. Hned vedle staré věže je umělecko-ekologický objekt nazvaný Weidenburg, tedy „Vrbový hrad“ – Arena Salix. Tato stavba ze živých pletených vrbových prutů vyzařuje atmosféru srbských pověstí a bájí. Je kreací švýcarského architekta Marcela Kalberera. Postavil ji v roce 2006 a má plochu 7878 m².

V Burgu je „Infocentrum Biosphärenreservat Spreewald“, zajímavé zastaveníčko s informacemi o kraji, ve kterém šlapeme do pedálů. Navíc máme ujeto dobrých 30 km, a tedy nárok na polední přestávku.

„Slovanský dvůr“ a další restaurace se chlubí vinětou „Spreewald“, což garantuje jídla z

regionálních produktů a farem, např. z krup z biofarmy. My dáváme přednost chřestu a candátu z místních vod v hospodě pro cyklisty – „Radlerscheune“. Ryba, připravená na dušených okurkách s novými brambory, se ukázala jako skutečně výborná volba.

Ve Spreewaldu se pěstují různé zemědělské produkty – křen, dýně nebo jahody, ze kterých zde dokonce udělali kvetoucí wellness byznys. Přesto jsou to okurky, tedy „Spreewaldgurken“, dnes regionálně registrovaný produkt EU, které se staly obchodní značkou celého regionu. Již v 70. letech 19. stol. je již zmíněný Theodor Fontane chválil jako originální a špičkový produkt. Okurky ze Sprévského lesa se staly částí NDR-nostalgie, popularizované ve světě známým filmem „Good Bye, Lenin!“ (2003). Na začátku nového tisíciletí se strhla o okurky s tímto označením dokonce obchodní válka, kterou poněkud vzdálená konkurence od Berlína nakonec vzdala. Ve vlhké humózní půdě Spreewaldu se okurkám daří dobře. Jejich chuť – slané, kyselé nebo kořeněné – je i přes deformaci a uniformitu socialistických konzerváren výsledkem dlouholeté, nezřídka rodinné tradice. Ve Spreewaldu je nabízí všude a ve všech možných baleních, i jako občerstvující pochoutku za pár centů v malých „samoobslužných“ schránkách podél cyklostezky.

Po tak chutné a vydatné polední přestávce se člověku ani nechce zpět do sedla. Ještě že je cesta a počasí v pohodě. Z Burgu tedy naše túra pokračuje dál na Straupitz (Tšupc) s holandským větrným mlýnem, klasicistním zámkem a parkem s alejí prastarých (slovanských) dubů. Ačkoliv se jedná o německý symbol, vysadily je s největší pravděpodobností slovanské ruce. Tak to alespoň tvrdí místní průvodkyně. Snad nejvýznamnější památkou je ale tzv. Schinkelův kostel (1828–32) podle návrhu slavného pruského architekta. Po dalších 20 km pohodlné jízdy po dobře udržovaných stezkách a zastávce v Zauche/Alt Zauche (Stara Niwa) nás vítá idylický přístav na okraji Hochwaldu, a už se nám opět hlásí Lübben.

Okurka nás dovedla zpět k našemu ubytování, kde nás čeká teplá sprcha a naše povídavá paní Starick. Připravila nám „Schmalzstullen“, tedy chleby se škvarkovým sádlem, které doprovází – no přece spreewaldské okurky!

Další den je na pořadu EXOTIKA: jenom 25 km vzdálené jsou Tropical Islands – největší evropský tropický areál. (www.tropical-islands.de)

Spreewald (Sprévský les) se v jazyce původních obyvatel (Sorben/Wenden, po našem Lužických Srbů) jmenuje Blata/Błota = bažiny. Jedná se o lesnatou oblast na jihovýchodě Braniborska asi 100 km od Berlína a asi 100 km na sever od Drážďan. Je bohatá říčními kanály a podmáčenými loukami. Krajina Spreewaldu byla formována v době ledové, v posledním, tzv. pleistocénním glaciálu. Po jeho skončení došlo ke vzniku říčních ramen. Přirozené i umělé říční kanály mají celkovou délku téměř 1000 km. Příroda je velmi různorodá a bohatá. Zachovala se zde flóra a fauna ve své pro střední Evropu jedinečné rozmanitosti: žije zde přibližně 18 000 živočišných a rostlinných druhů. Dají se obdivovat a zažít z pramice, pěšky nebo z perspektivy kola. Hodiny je možné nerušeně chodit nebo projíždět nekonečnými lesy jedné z největších souvislých lesních oblastí Evropy.

Oblast Spreewaldu má vysoký podíl srbského obyvatelstva.

V roce 1991 byl Spreewald vyhlášen biosférickou rezervací UNESCO. Je kuriózní, že vyhlášení Přírodní rezervace Spreewald 12. září 1990 bylo posledním aktem tehdejší vlády NDR. O několik týdnů později NDR přestala existovat.

Povrchová těžba hnědého uhlí byla začátkem 90. let ukončena a na revitalizovaných plochách vznikla např. velká jezera a turistická centra. Projížďky na pramicích vodním labyrintem, který tvoří říční ramena, jsou již více než sto let turistickou atrakcí.

Nejznámější cyklostezky:

Gurken-Radweg (*Okurková cyklostezka*)

Trasa v délce 250 km vede po dobře vyznačených asfaltových nebo štěrkopískových válcovaných cyklostezkách, kratší pasáže vedou také lesními cestami. Stezka se vine podél malebných a pitoreskních vodních toků a tradičních záhonů s okurkami a zeleninou, které jí daly také jméno. Vánek historie je v muzeích a na statcích sprévských obcí, jako např. Gurkenmuseum v Lübbenau nebo Lehde. K vyvrcholení cesty patří pro nadšence bezesporu návštěva farmy nebo konzervárny, kde se okurky nakládají a samozřejmě ochutnávají.

Kranichtour (*Jeřábí trasa*) s čápem ve značce má asi 200 km.

Niederlausitz-Spreewald-Radweg (*Dolnolužicko-spreewaldská cyklostezka*) s rudým býkem ve značce vede z Lübben do Fürstlich Drehna v délce 51 km.

Pokud se nejedná o speciální cyklotrasy, vedou značené trasy převážně po silnicích 3. třídy, dále po polních a hospodářských cestách.

INFO:

Tourismusverband Spreewald e. V., OT Raddusch, Lindenstraße 1, 03226 Vetschau / Spreewald

telefon: +49 (0) 35433 72299

e-mail: tourismus@spreewald.de

www.spreewald.de

INFOcentra UNESCO-Biosphärenreservat

V obcích Schlepzig a Burg se nachází informační návštěvnická centra, která nabízí kromě spousty informací také možnost pěších vycházek či cyklistických vyjížděk v doprovodu instruktorů. Otevřena od dubna do října.

www.tropical-islands.de

Doporučujeme:

www.spreekapitaen.de (= plánovač pro cyklotrasy v Spreewaldu)

Příjezd:

Přes A13 (E55) Dresden – Berlin nebo jižněji A15 (E36) Autobahndreieck Spreewald – Forst.
Vzdálenost z Prahy: 230 km

Vlakem: Praha – Dresden a pak přímo do Spreewaldu. Stanice: Lübben, Lübbenau, Raddusch, Vetschau a Cottbus.